

Славољуб Станковиќ

СПЛИТ

Наслов на оригиналот

Split (Geopoetika 2010.)

Copyright © Slavoljub Stanković

All rights reserved by and controlled through Geopoetika

Copyright of the translation © S. Fischer Foundation by order
of TRADUKI

Објавувањето на ова дело беше поддржано од ТРАДУКИ, книжевна мрежа, на која ѝ припаѓаат Сојузното министерство за европски и меѓународни прашања на Република Австрија, Министерството за надворешни работи на Сојузна Република Германија, швајцарската културна фондација Про Хелвечија, КултурКонтакт Австрија, Гете Институтот, Агенцијата за книги на Словенија ЈАК, Министерството за култура на Република Хрватска и фондацијата „С. Фишер“.

The logo for traduki features the word "traduki" in a blue, lowercase, sans-serif font. To the right of the text is a stylized green graphic element consisting of a vertical bar and a horizontal bar, resembling a cross or a plus sign.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

ISBN 978-608-221-053-7

**СЛАВОЉУБ
СТАНКОВИЌ**

СПЛИТ

Превод

Александар Прокопиев

Во името на таткото и синот, и уште едниот син

Најнежно задоволство

Во Хрватска првпат дојдов после сите војни, во 2000 година.

- Нема пуштање! - рече колешката Рената.

- Зошто?!

- Имам дечко.

- Одлично! - се согласив.

Се насмеа.

- Нема да ме заведеш! - отворено ме предупреди Рената.

- А ти мене? - ја прашав и јас отворено.

- Кретену! - одговори.

Работевме кампања за „ем-џој”. Малечко, чоколадно задоволство. Алпско млеко и индиско какао. Чисто и волшебно. Тоа не е пауза. Тоа е патување. Така вели рекламата. За „милка” уживанција и светска конкуренција.

Јас сум автор на рекламни текстови. Пишувам реклами. Сценарија за спотови, текстови за огласи, наслови за билборди. Смеслувам имиња за производи, механизми за наградни игри и говори за политичари. Тоа е мојата работа. Ве покренувам на акција со зборови.

Убавиот збор железни врати отвора. И паричници. А изгледа и женски нозе. Текстот за ова последново го смислив случајно.

Ги топевме напарфемираните чоколатца во уста, се ма-

вавме со стутканите кравички, трагавме по наслов за кампањата и се прозивавме на национална основа.

- Вие Србите само нешто барате - заклучи Рената.

- Ние само не даваме - објаснив.

- Не го давате Косово! - се согласи Рената.

- Еве ти го Косово! - ѝ го понудив великодушно.

Срцето на Србија.

- Дај ми ти мене наслов! - бараше Рената нешто поконкретно.

Милкино срце.

Погледнав во нејзините чоколадни очи.

- Ммммм-џој! - воздивнав еден наслов.

- Ммм-може! - одобри Рената во истиот миг.

После целодневното состанчење и натамошна разработка на себалканската кампања Рената се понуди да ме однесе до хотелот. Сепак, прв пат бев во Загреб. За време на патот одлучи и да ме провози малку. Да ми го покаже Загреб.

- Подарок за мојот роденден - рече.

Купи лименки пиво на пумпа. И бензин за „минито“.

- Миша, ти плаќаш ако некогаш дојдам во Белград - рече Рената, одбивајќи да честам барем за лименките Ожујско.

Влеговме во старото „мини“. За максимално уживање. Се лизнавме по Свониминова, поминавме покрај отворената Фабрика, затворениот Кулушиќ и завртевме кон Горен град. Го мирисав Загреб низ отворениот прозорец, оставав загребскиот воздух да ми ја исполни косата, подзамижував на темните фасади. Погледот ми се врати на фотографијата во мала пластична рамка, залепена на командната табла. Рената и некој клинец.

- Мајка ми - го објасни Рената потеклото на фотографи-

јата. - Таа ги сака тие работи. Наши фотографии каде и да го фрлиш ебениот поглед! Единствено го нема тато на фотографиите.

- Го нема ни вака - рече Рената.

Веќе две години.

Ја погледнав. Млада деловна загрепчанка во акција. Старо-мало девојче. Долги камшици костенлива коса кои паѓаат по голите раменици. Голи стапала во сандали, кои ги притискаат педалите, за гас и квачилото. Девојче зад воланот. Сигурна во себе, сигурна во секое мало движење со кое го управува ова мало возило. И сигурно ѝ пречеше што мајка ѝ ја опсипува со внимание. Бидејќи таа е голема. Иако уште шушка додека зборува. Како школка. Сè уште неотворена.

- А кој е малиов? - прашав.

- Мојот Иван - рече Рената.

- Дечко? - се обидов со провокација.

- Залудно се обидуваш - се насмеа Рената. - Тоа е брат ми.

И тогаш го изговорив тоа. Прв пат во животот.

- И јас имам брат - реков.

Беше крајно време.

- ... три дена постар од мене.

- Како три дена постар?! - Рената се сврте кон мене.

И продолжи со брзина од која исчезнуваат дамките на рекламите.

- Така убаво - велам убаво. - И тоа Хрват.

- Чекај - се насмеа Рената и ги покажа дупчињата на образите. - Што е сега ова?! Како Хрват?!

- Така убаво - реков.

Мене сè ми беше убаво. И загрепската ноќ, и загрепските улици, и загрепските девојки. За Загреб знаев само преку музиката. *Загреб те зове. Замисли живот у ритму музике за плес. Кад се Загреб буди из сна.*

- Мајка му е од Сплит - реков замислено.

- Како се вика таа? - праша Рената, заинтересирана од целата приказна.

- Марта - реков значајно.

И тоа беше сè што знаев за братот.

- По татко?! - Рената ме погледна, зафрлајќи едно перче коса.

- Гледај каде возиш - реков.

Поминувавме низ славниот Фукодром. Нешто како белградскиот Кошутњак. Место за љубовници во автомобили. Непрописно паркирани.

- Што, стариот твој има две жени?! - упорно се чудеше Рената.

- Ние Србите имаме повеќе жени.

- Аха?! - се насмеа Рената. - И како се случило тоа?!

- Веројатно, знаеш, голема девојка си - реков.

Тоа е неодбранливо. Таа сакаше да е голема. А сигурно во тоа не ѝ веруваа.

- Како бе во исто време бил и во Сплит и во Белград?! - се чудеше и натаму Рената.

- Специјалната теорија на релативитетот го дозволува тоа - реков.

Насмевнувајќи се, шушна.

Ни преостана во „минито“ да замислуваме како мојот Душан скокнува од стутканиот кревет на некоја девојка во Сплит, влегува во тогаш популарниот мантил шушкавец,

се качува на воз, се клацка до Белград, излегува од возот, па потоа излегува од тој шушкавец и повторно скокнува во кревет на друга девојка. И го тутка.

- Ау! - кликна Рената, гледајќи ја истата слика во глава.

Оној познат пример на Ајнштајн со возовите. Или така некако.

- Се знаете ли? - ме праша одеднаш сериозно.

- Не - признав.

- Никогаш не сте се виделе?!

- Не.

- Штета! И?

- Што и?!

Ожујското ми се растече по брадата.

- И знаеш ли нешто за него?

- Ништо - реков, и се избришав со ракавот.

Малку романтика никогаш не е на одмет.

- Не?! - се зачуди Рената.

- Го барам - излажав.

Не ја баравме долго мојата соба. Не ги запаливме ни светлата. Знаевме што бараме.

- Вети ми нешто - рече подоцна, галејќи ме по стомакот.

- Ама немој да ми се смееш!

- Нема.

- Ако не се омажам...

Се насмеав.

- Немој да се смееш!

- Не се смеам - реков.

Но насмевката ми остана скриена во мракот.

- Ако не се омажам до триесетата - Рената ме погледна низ темницата - Се смееш!

- Еве - реков сериозно.

- Ако не се омажам до триесетата...

- Да?

- Да ми направиш дете.

Повторно се насмеав.

- Како татко ти - објасни сериозно.

- Како Душан?!

- Без обврски...

Престанав да се смеам.

- Но внимавај, мора да биде девојче! И ќе се вика Кјара!

Почувствував дека чоколадата и пивото ми направија очаен ликер во стомакот.

- Мислев да си посвојам, но вака е подобро...

И во главата. Ги затворив очите.

- Што ми спиеш сега тука?! Свинче едно!

Ме тресна со раката по брадата.

- Ветуваш ли?

- Ти си луда...

- Ветуваш?

- Дај бе, Рената...

- Ветуваш?

Се свртев на страна.

- Ветуваш!

- Ветувам...

... дека никогаш повеќе нема да јадам „ем-џој”.

*

Не сакам натапкани патеки. Сите што ме познаваат можат да го потврдат тоа. Јас сум човек на своја рака. Но оваа работа ми се допадна. Приказната дека не сум единец. И

почнав да ја повторувам на средбите со девојките. Почнав да го користам тоа. Дека имам брат три дена постар од мене. И функционираше.

- Навистина!? - ја крена веѓата ученичката Милена, како да е професорка.

- Оооох! - воздивна касиерката Тања, како да има вишок во касата.

- Леле, леле! - се закануваше со главата, со прстот и газот идната правничка Јована.

- Лудница! - се одушеви малата Маја, како пчелката.

- Ќе те барам - право во очи ми вети Анабела.

- Мисли на мене - рече на разделбата Рената.

Ми паѓа на памет оној лик, Џулс Винфилд, еден од двајцата платени убијци во филмот „Палп фикшн“, кој за време на акцијата на жртвите им рецитира старозаветни зборови: Голема одмазда на нив ќе им направам, ќе ги казнам во гневот свој; и ќе спознаат дека сум јас Господ кога ќе им се одмаздам (Езекиел, 25.17)

Повторував дека имам три дена постар брат. Не сфаќајќи всушност ни што значи тоа. Да се има брат.

За генерацијата која расте

Пораснав како единец.

Се сеќавам дека како дете од мајка ми барав сестра, исто како што се сеќавам и дека не ја барав од Душан. Тој не беше тука. Возеше камион низ Франција. Во првите пет години од мојот живот.

Од Франција Душан донесе бела ајкула, заедно со куп валкана долна облека. Со себе донесе и долга коса и ножици со остар врв какви што никогаш претходно немав видено. Донесе и мала бела пластична плоча со една остра страна, која ми личеше на кутивче за пластелин. И едно прекрасно механичко апаратче, кое баш интересно изгледаше. Тешкото метално чело личеше на мала косилка. Сјајните дршки се ширеа како клешти. Кога ќе ги стиснете, тие сами се враќаат. А косилката ќе цакне.

- Што е ова? - прашав.

- Прибор за стрижење - промрмори Душан.

Додека безгрижно ги стискав клештите на машинката, а таа забавно ми ја исправаше дланката, Душан застапа пред огледалото. И самиот се потстрижи. Косата што ја донесе од Франција е фрлена на подот на нашиот тоалет. Газеше по неа и го влечеше по главата она бело пластелинско кутивче и понатаму.

- Триммер - суво го кажа називот на апаратчето.